

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

ISSN 2181-4201

**№ 2
2025**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

**ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ
ТРАНСФОРМАЦИЯ**

**EDUCATIONAL
TRANSFORMATION**

ILMIY – METODIK JURNAL

ISSN 2181-4201

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

№. 2

BUXORO – 2025

Bosh muharrir:

Ma'murov Bahodir Baxshullayevich

Buxoro davlat pedagogika instituti rektori, p.f.d. (DSc), professor

Tahrir hay'ati raisi:

Qahhorov Siddiq Qahhorovich

pedagogika fanlari doktori, professor.

Muqimov K.M.	– O'zRFA akademigi, fizika-matematika fanlari doktori, professor
Xamidov O.X.	– iqtisod fanlari doktori (DSc), professor
Murodov Sh.N.	– fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ikramov A.A.	– pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Raximov Sh.A.	– fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent
Muxtorov E.M.	– psixologiya fanlari nomzodi, dotsent
Niyozov A.K.	– texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.
Sharipov A.Z.	– falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Qahhorov O.S.	– iqtisod fanlari doktori (DSc), professor
Barotov Sh.R.	– psixologiya fanlari doktori, professor
Olimov Sh.Sh.	– pedagogika fanlari doktori, professor
Rasulov T.H.	– fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor
O'rayeva D.S.	– filologiya fanlari doktori, professor
Amonov M.R.	– texnika fanlari doktori, professor
Bo'riyev S.B.	– biologiya fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B.	– pedagogika fanlari doktori, professor
Abdullayev M.J.	– pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Jo'rayev A.R.	– pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Saidova M.J.	– pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Nazarov M.R.	– fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent
Izbullayeva G.V.	– pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent Tadjixodjayev Z.A. texnika fanlari doktori, professor
Tosheva D.A.	– filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent
Byulent Bayram	– filologiya fanlari doktori, professor (Ahmad Yassaviy nomidagi xalqaro Turk-Qozoq universiteti)
Timur Kojaog'lu	– filologiya fanlari doktori, professor (AQSH Michigan davlat universiteti)
Irina Pokrovskaya	– filologiya fanlari doktori, professor (Taras Shevchenko nomidagi Kiyev milliy universiteti)
Murat Elmali	– filologiya fanlari doktori, professor (Istanbul universiteti)
Mehmet Y.Y.	– filologiya fanlari doktori, professor (Istanbul universiteti)
Starikov Marcelo	– pedagogika fanlari doktori, professor (New York)

Muassis: Buxoro davlat pedagogika instituti

Tahririyat manzili: Buxoro shahar Piridastgir ko'chasi 2-uy.

Telefon: (+998 65) 226-10-97

Faks: (+998 65) 226-66-75

Elektron manzil: buxdpi@buxdpi.uz.

ISSN – 2181-4201

ADABIYOT DARSLARIDA TO'GARAKLAR ORQALI MUSTAQIL O'QUV FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING SAMARALI YO'LLARI

*Ro'zimurodova Gulasal Rustam qizi, Buxoro davlat pedagogika instituti O'zbek tili va
adabiyoti 1-bosqich magistranti*
ruzimurodovagulasal02@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumta'lim maktab o'quvchilarida adabiyot fanidan mustaqil ishlash va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini adabiy-ijodiy, drama, ifodali o'qish va badiiy ijod to'garaklari vositasida shakllantirishning afzalliklari yoritilib, o'quvchilarning adabiyot darslaridagi mavzularni oson o'zlashtirilishi to'g'risida batafsil to'xtalgan.

Kalit so'zlar. Muammoli ta'lim, to'garak, mustaqil ishlash, adabiy-ijodiy to'garak, drama to'garagi, ifodali o'qish to'garagi, badiiy ijod to'garagi, adabiy ko'rgazma.

ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕРЕЗ КРУЖКИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ

*Рузимуродова Гуласал Рустамовна, магистрант 1-го курса, факультет узбекского языка и
литературы, Бухарский государственный педагогический институт*
ruzimurodovagulasal02@gmail.com

Аннотация. В данной статье рассмотрено преимущества формирования навыков самостоятельной работы и самостоятельного мышления по предмету «Литература» у общеобразовательных школьников посредством кружков литературно-творческого, драматического, выразительного чтения и художественного творчества, а также подробно обсуждаются легкости усвоения учащимися темы на уроках литературы.

Ключевые слова. Проблемное обучение, кружок, самостоятельная работа, литературно-творческий кружок, драматический кружок, кружок выразительного чтения, кружок художественного творчества, литературная выставка.

EFFECTIVE WAYS TO ORGANIZE INDEPENDENT LEARNING ACTIVITIES THROUGH CLUBS IN LITERATURE CLASSES

*Rozimurodova Gulasal Rustamovna, 1st-year Master's student, Department of Uzbek Language and
Literature, Bukhara State Pedagogical Institute*
ruzimurodovagulasal02@gmail.com

Annotation. This article highlights the advantages of developing the skills of independent work and independent thinking in the subject "Literature" among general education schoolchildren through circles of literary and creative, dramatic, expressive reading and artistic creativity, as well as ease of learning by students. Topics in literature lessons are discussed in detail.

Key words. Problem-based learning, circle, independent work, literary and creative circle, drama circle, expressive reading circle, artistic creativity circle, literary exhibition.

Kirish. Adabiy to'garaklar o'quvchilarning badiiy asarlarni o'qish va tushunishga bo'lgan qiziqishini oshirish bilan birga, ularni ijodiy faoliyatga jalb etadigan samarali vosita hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim tizimida faqat darslar bilan cheklanib qolmasdan, qo'shimcha ta'lim shakllarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir. Adabiy to'garaklar orqali o'quvchilar o'zining badiiy didini rivojlantirishi, ijodiy tafakkurini kengaytirishi va o'z fikrini mustaqil bayon qila olishi mumkin. Ushbu maqolada adabiy to'garaklarning ahamiyati, ularni tashkil etish jarayonidagi asosiy tamoyillar va samaradorlikni oshirish usullari haqida batafsil so'z yuritiladi.

Adabiyot ta'limida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muammoli ta'lim tizimi asosida amalga oshadi. O'quvchining mustaqil fikrlash ko'nikmalari asarni badiiy anglash, asarga nisbatan shaxsiy munosabatni hosil qilish bilan izohlanadi.

Muammoli ta'lim asosi Jon Dyuyi. 1851-yillar pedagog va psixolog olimi. Muammoli ta'lim o'quvchida mustaqil fikrlash ko'nikma va malakalarini hosil qiladi.

Tafakkur jarayoni insonning ruhiyati bilan bog'liq holda kechadi. Fikrlaydigan inson ichki dunyosi boy, dunyoqarashi keng, bilimi chuqur bo'lishi, uning fikr va xulosalari saviyasi bilan darajada bo'lishiga xizmat qiladi. Inson tafakkurini tiniqlik, mantiq, erkinlik, mustaqillik, badiiylik va ijodiylik qobiliyatlarining mavjudligi bilan o'lchanadi. Insonning bu qobiliyatlarni rivojlantirish badiiy asar mutoalasi uni to'liq badiiy anglash vositasida amalga oshadi.

L. Vigodskiy «Fikrlash jarayoni dastlab ota-ona bilan bo'lgan muloqot jarayonida shakllanadi.

Yuqori sinflarda bu muloqot o'qituvchi va do'stlari munosabati bilan boyiydi» degan fikrlarni ilgari suradi. O'qituvchining badiiy asar bilan bo'lgan muloqoti qolgan boshqa muloqotlarda o'zining mazmundorligi bilan farq qiladi.

Adabiyot darslarida tafakkur jarayonini vujudga keltiruvchi omillar: o'smirlik yoshdagi o'quvchi faollikka moyillik, ishtiyoqining zo'rli, mustaqillikka intilishi kabi xarakter xususiyatlari bilan ajralib turadi. Shuning uchun ham adabiyot dasturida qiziqarli suyuqetga ega sarguzasht asarlarga keng o'rin ajratilgan.

Janni Rodari pedagogik olim sifatida fikrlashga o'rgatishning muhim omili deb, bolaga ertak to'qishni sarguzashtlar tuzishni o'rgatish lozimligi g'oyasini ilgari surgan.

Fransuz faylasufi Dekart: "Men fikrlayapman, demak men mavjudman, degan g'oyani ilgari surgan. Bu fikr inson hayotida tafakkurni odamning odamligi belgisi sifatida yetakchi o'ringa chiqaradi. Uning fikricha, hech narsa insonning odam ekanligini fikrlashchalik asoslab berolmaydi. Demak, mustaqil ravishda muhokama qilish, tahlil etish, ijodiy-mantiqiy fikrlash asosiy insoniy xususiyatdir. Fikrlash insonning aqlan va ruhan sog'lomligining asosiy belgilaridir. Uning mustaqilligi tushunchalar, mantiqiy birikmalar, mavjud til vositalaridan oqilona foydalanish bilan tavsiflanadi.

"Fikrlash jarayoni, deb yozadi L. Vigdoskiy, bolaning ota-onasi bilan muloqotidan boshlanadi. Mustaqil fikrlash esa bu suhbatlarni bola "yutib", o'zicha "hazm qila boshlaganidan so'ng shakllanadi. Bu qarashga tayanib, shunday xulosa chiqarish mumkinki, fikrlash bevosita o'z yo'naltiruvchi kuchi, maqsadi, usullariga ega bo'lgandagina mustaqil faoliyatga aylanadi. Fikrlashning mustaqilligi uning yuqorida sanalgan shakllaridan biri sifatida kishi shaxsiyati va siyrati, ichki "men"i bilan bog'liq.

Demak, umuman, fikrlanganda narsa-hodisalarning boshqalar tomonidan kashf etilgan jihatlari bilib olinadi. Mustaqil fikrlaganda esa, odam olam hodisalari va hayotiy vaziyatlar mohiyatini o'zgaralarnikiga o'xshagan yo'sinda, o'ziga xos yo'l bilan bilib oladi[1].

O'smir yoshidagi o'quvchida boshlang'ich maktab bolasiga xos bo'lgan insonni baholashdagi biryoqlamalilik kamayadi. 5-7-sinf o'quvchisini shaxsning axloqiy sifatleri, uning ichki dunyosi, xarakterining shakllanishi va bunga turtki bo'lgan omillar qiziqtiradi. Ammo o'smir hali adabiy qahramonni uning shaxsiga xos bo'lgan barcha jihatlari bilan yaxlit qabul etish va baholashga qodir emas.

Mustaqil fikr aytish istagi, o'rganganlari orasidan o'zinikini ajratib ifodalashga harakat 5-sinf bolasida ham kam uchraydi.[1].

Maktab davrida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishda adabiy ta'lim o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi.

Adabiyot darslari sinfdagi o'quvchilar bilan yalpi ishlash, ayni vaqtda har bir bolaning mustaqil faoliyatini birgalikda qo'shib olib borish ko'zda tutilgan holda, o'qitishning jamoa, guruh yoki individual shakllarida tashkil etilishi mumkin. Bundan tashqari, adabiyot darslarining maqsad va vazifalariga, mazmun va metodlariga mos keladigan tizim ham zarur.[1]

Adabiyot va adabiy o'qish mashg'ulotlariga aloqador bo'lgan to'garaklar asosan 3 turlidir.

1. Adabiy-ijodiy to'garak.
2. Drama to'garagi.
3. Ifodali o'qish va badiiy ijod to'garagi.

Ma'lumki, bu uch to'garak ham o'quvchilarning bilim doirasini kengaytiradi, adabiyotdan yanada ko'proq ma'lumot olishini, o'z ustida ishlashni, ijodga ilhomlantirish uchun xizmat qiladi. Shu sababdan mazkur to'garaklarning maqsad va vazifalari bir nuqtada birlashadi.

To'garakda o'quvchilar o'zlarini qiziqtirgan yangiliklar bilan tanishadilar. Ularni qiziqarli, jonli bo'lishiga harakat qilish kerak. To'garak a'zolarining saviya vayoshlarini albatta e'tiborga olib reja to'ziladi va har bir to'garak rahbari shu to'garakning xususiyatini aniqlagan holda ish yuritadi.

Drama to'garagiga rahbarlik qiladigan o'qituvchi: dramatik asarlarning xususiyatlarini egallagan va ma'lum darajada aktyorlik san'atidan ham xabardor bo'lishi, o'quvchilar oldida biror bir personajning harakat va nutqini odat va xarakterini ko'rsatib bera oladigan bo'lishi lozim.[2]

Adabiy-ijodiy to'garak rahbarida esa adabiyot asarlarini tahlil etish, nazariy bilim berish va ijod ishidan ham xabardor bo'lsa, va o'z ijodidan o'quvchilarga manzur qila oladigan bo'lsa, mazkur to'garaklar obro'si yanada oshadi.

To'garak mashg'ulotlari bir oyda, bir yoki ikki marta o'tkaziladi. Mashg'ulotlar oddiy sinfda emas, balki maktab adabiyot kabinetida o'tkazilgan ma'qul. Mashg'ulot o'tkaziladigan joyning tashqi ko'rinishi ham o'quvchilar ruhiyatiga kushli ta'sir qiladi. Mashg'ulotlar mavzusini xilma-xilligi ishning mazmuniga o'quvchilarning qiziqishlariga ta'sir etadi. Bir yillik mashg'ulot uchun tuzgan reja o'z navbatida dastur materiallari asosida adabiyot va adabiy o'qish yuzasidan o'quvchilarga beriladigan ma'lumotni boyitish va kengaytirishda, ayniqsa drama va adabiy-ijodiy to'garaklar ahamiyatlidir.

Adabiy-ijodiy to'garaklar. Mazkur to'garakning mashg'ulotlari 2 xil xarakterga egadir. Mashg'ulotning bir xili sinfda olingan bilimni mustahkamlash va to'ldirishga, adabiy asarlar yoki ayrim yozuvchilarning ijod yo'li bilan tanishishga qaratilsa, ikkinchi bir xili o'quvchilarning mustaqil ravishda olib boradigan ijodiy ishlarini o'stirish va unga rahbarlik qilish, yo'llanma berishga qaratilgan bo'ladi. Buning yaxshi tomoni shundaki, o'quvchilar bir mashg'ulotda biror yozuvchining asarini tahlil qilsalar, ikkinchi mashg'ulotda xuddi shu asosda to'garak a'zolari tomonidan yozilgan she'r va hikoyalarni tahlil qiladilar. Olingan nazariy bilimlar va asarning badiiy xususiyatlari, ma'naviy va madaniy san'atlar haqida bilimlari yuzasidan hosil qilgan malakalarini o'z asarlari muhokamasiga ham tatbiq qiladilar. Xuddi shu yo'sinda o'tkazilgan mashg'ulot natijasida o'quvchilarda adabiy asarlar o'qishga havas uyg'onadi. To'garakning vazifasi va maqsadi esa o'quvchilarning qiziqishini tarbiyalashdan ularga sistemali ravishda ko'rsatma berib borishdan iborat bo'lmog'i lozim.[3]

Mustaqil ijodiy ishlar albatta, nuqsonli bo'ladi. Bu ishda juda ehtiyoq bo'lmoq kerak. Rahbar to'garak a'zosini bezdirib qo'ymasligi, tahlil va tuzatish jarayonida bosiqlik bilan, ilmiy nuqtai nazardan yondoshmog'i lozim.

Ijodiy mustaqil ishlarni tahlilda kishi hajmli asarlarni ayniqsa she'rlarni doskaga yozish, va doskada tushuntirib berish lozimdir. Umumiy muhokamada to'garak a'zolari o'z fikrlarini aytadilar. O'qituvchi rahbarligida shu ish nuqsonlarini tuzatib chiqish, kelgusida qanday yozish yo'llarini ko'rsatish, tahlil qilingan asarlarni gazeta va jurnallarda nashr qildirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Taqrizlar yozdiladi. Tinglash va muhokama yakunlanadi, yutuq va kamchiliklarni tuzatish yo'llari ko'rsatib beriladi.

Drama to'garagi – o'quvchilarning adabiyotga, ayniqsa dramatik asarlarga bo'lgan qiziqishlarini tarbiyalash vositasidir.

Xususiyatlari: to'garak a'zolari oldiga qo'yiladigan talablarning xarakteridan kelib shiqib, to'garak a'zolari adabiyot nazariyasi, badiiy asarni tahlil qilish yo'llari, janrlar va ularning xususiyatlari, tuzilishi va ishlari bilan tanish bo'lishlari lozim. To'garakka qiziquvchi havaskorlar to'planadi. Mashg'ulotlar sinfda va sinfdan tashqari o'qiladigan materiallar asosida mashg'ulot rejai tuziladi.

To'garakning eng muhim bosqishlaridan biri asarni sahnaga qo'yishga tayyorgarlik davridir. Bu davrda o'quvchilar asarning maqsadi, badiiy xususiyati va uni o'qish texnikasi bilan tanishadi. Muhim ahamiyatga ega bo'lgan narsa repertuardir. Har qanday sahna asarlarini emas, balki tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan, o'quvchilarda mehr-shavqat, muhabbat, vatanparvarlik ruhini tarbiyalaydigan, ularning hayotlariga yaqin turgan asarlarni, o'quvchilarga tanish bo'lgan yozuvchilarning asarlarini hikoya, roman, povest ishlab chiqilsa, maqsadga muvofiq bo'ladi.[4]

Drama to'garaklarda mashg'ulotning yana bir turi adabiy montajlardir. Tanlangan mavzuni yoritish ushuni turli asarlardan kerakli epizodlarni, she'riy parchalar, ashulalar kiritiladi.

A.Navoiyning yoshlik yillari mavzusida adabiyot montajda shu davriga oid parchalar, she'r, tarixiy manba, memuar va vaqtli matbuot materiallaridan foydalanish mumkin. To'garak a'zolari nazariy malakani oshirish ushuni ko'rgan kino, teatri haqida, aktyorlar mahorati haqida muhokama va muzokaralar o'tiladi. Bu ish ularning qiziqishlarini yanada oshiradi.

Ifodali o'qish to'garagi – asosiy maqsadi o'quvchilarni ifodali o'qish va badiiy hikoyalashga, o'z fikrini og'zaki va yozma ravishda ravon anglatishga o'rgatishdan iborat. Reja tuziladi va shu asosda o'qiladigan asarlar ruhiyati aniqlanadi, o'qish texnikasi va asarlar mazmunini tushunishga yordam beruvchi nazariy ma'lumotlar bilan o'quvchilarni tanishtiriladi.

Adabiy kechalar odatda barcha to'garaklar qismi hisoblanadi.

Adabiy ko'rgazmalar. /Yozuvchi, shoir, kitoblar haqida.

Yozuvchining hayotiga oid bo'lgan eksponatlar quyidagicha:

Yozuvchining hayotiga oid bo'lgan eksponatlar quyidagicha:

1. Yozuvchining portreti, oila a'zolari, hayotining ayrim momentlari kurs ilyustratsiyalari;
2. Yozuvchining tarjimai holiga yoki yozuvchining sayohatlariga oid xarita;
3. Yozuvchi va uning zamondoshlari;
4. O'quvchilari ishlagan rasmlari;
5. Asar yuzasidan ishlangan maketlar ko'rinishi;
6. Sinxronik tablitsa ijtimoiy- siyosiy hayot va davrning adabiy harakati bilan bog'langan holda yozuvchining ijodiy yo'li;

7. Asarning obrazi va kompozitsiyasining o'zaro nisbati;
8. Asarning yaratilish tarixi;
9. Poetik tilning tahlil na'munalari;
10. Yozuvchining adabiy guruhlar tutgan o'rni;
11. Turli davradagi turli sinflar vakillarining yozuvchiga bergan baholari;
12. Yozuvchining ijodi va u yashagan zamondagi rasm san'ati;
13. Yozuvchining asarlari musiqada;
14. Asarlari teatrd va kinoda;
15. Yozuvchilarning san'atlari va kimmatli fikrlari;
16. Yozuvchi haqida nimalar o'qish kerak;
17. Asosiy tanqidiy adabiyot namunasi;
18. Bizning davrda yozuvchining ijodiga berilgan baho.

Ko'rgazmalar aniq kishiga ta'sir qiladigan, taassurot qoldiradigan bo'lishi kerak. Bu juda ma'suliyatli ish. Tayyor bo'lgach, ochiq deb e'lon qilinadi.

Adabiy ekskursiya, tashkil etishdan oldin, o'qituvshi asosiy maqsadni belgilab oladi. Mas.: 6-9 sinflarda biror yozuvchi tarjimai holini o'tgandan keyin, shu bobni mustahkamlash ushuncha muzeyga ekskursiya uyushtirishi mumkin. Kuzatish maqsadga ma'lum darajada pedagogik proses bilan ham bog'lanadi

To'garak mashg'ulotlarini adabiy ta'lim klasteri asosida interfaol usullardan foydalangan holda tashkil etish ta'lim sifati va samaradorligiga ijobiy ta'sir qiladi. O'quvchining to'garak mashg'ulotlari davomida erkin fikrlay olish, ijodkorlik mahoratini bemalol namoyon etishi va tanqidiy fikrlashi uchun sharoit yaratilishi kerak.

Adabiyot to'garaklarini tashkil etishda o'quvchining ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish diqqat markazida bo'lmog'i darkor. To'garak mashg'ulotlari nomi ham aynan shu maqsaddan kelib chiqib tanlanmog'i ayni muddao. Masalan, "Yosh ijodkorlar", "Javondagi javohir", "Yosh adabiyotshunoslar" kabi to'garaklar bunga yaqqol misoldir.

"Yosh ijodkorlar" to'garagi asnosida ularning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishimiz mumkin bo'lsa, "Yosh adabiyotshunoslar" to'garagi yordamida adabiyot nazariyasini o'qovchilarga o'qitishimiz mumkin. "Javondagi javohir" to'garak mashg'ulotining asosiy maqsadini esa o'quvchilarning asarni tahlil qila olish va tanqidiy jihatdan fikr bildirish olish ko'nikmalarini shakllantirishga qaratish samaralidir.

Pedagogika fanlari nomzodi T.Niyoymetovanning fikricha, adabiyot darslarida o'quvchilar quyidagi yo'nalishlarda mustaqil topshiriqlar ustida ish olib borishi mumkin:

1. O'quvchilar kirish mashg'ulotlarida o'qituvchi tashkil etgan suhbatda faol qatnashadilar, o'rganilgan asar mavzusiga oid ilgari o'qigan kitoblari, korgan filmlari, eshitgan voqea-hodisalar va epizodlarni xotirlab, o'qituvchining savollariga og'zaki yoki yozma javob tayyorlaydilar.

2. Badiiy asarni uyda ovoz chiqarib o'qishda, ko'proq esa ichida o'qish jarayonida ini izchil tartibda esda saqlab qolishga matn mazmunini izchil tartibda esda saqlab qolishga intiladilar, tushunmagan so'zlari va iboralarni belgilab qo'yadilar. Agar ilgari malaka hosil qilgan bo'lsa, o'qituvchining ifodali o'qishidan o'rnatib olib, matnning o'qishdagi asosiy ohangni, intonasiyani, pauza qilishga doir o'rinlarni aniqlab, ifodali va yoddan o'qishga tayyorlanadilar.

3. O'qigan matnlarini qismlarga ajratadilar, reja tuzadilar, qism uchun ixcham sarlavhalar topadilar.

4. Matn mazmunini qayta hikoyalashga tayyorlanadilar, qisqartirib, tanlab badiiy hikoyalash bo'yicha mashq qiladilar.

5. Asarni tahlil qilish uchun o'qituvchining oldindan berilgan savollariga matndan misollar tanlab, asar personajlariga og'zaki yoki yozma tavsifnoma tayyorlaydilar, kichik hajmli ma'ruza matnlari tuzadilar.

6. Matnning badiiy tahlili uchun materiallar tayyorlaydilar. Badiiy til vositalarini kuzatadilar, ularni o'qituvchi ko'rsatgan namunada daftarlariga yozadilar.

7. Takrorlash mashg'ulotlaridagi yakunlovchi suhbatga tayyorlanadilar. Yozma nazorat ishlariga tayyorgarlik ko'radilar. Bu vazifalarning hammasi o'qituvchining topshirig'iga asosan bajariladi."

Ko'rinadiki, T.Niyozmetovanning tavsiyalari asosan o'qituvchilarning savol-topshiriqlari asosida mustaqil ishlarni tashkil etishga yo'naltirilgan. Lekin mazkur azkur savol savol-topshiriqlarning topshiriqlarni hammasidan ham ta'lim Jarayonida bir xil tarzda foydalanish mumkin emas va buning imkoniyati ham yo'q. [5]

Sinfdan tashqari o'qishni uyushtirishda o'qituvchi tashabbuskor bo'lmog'i, yangi yaratilgan o'ziga xos va badiiy yuksak asarlarni o'quvchilarga tavsiya etishdan cho'chimasligi darkor. Sinfdan tashqari o'qilgan asarlar o'quvchilarni erkin mulohazaga chorlaydi, ijodkorlikka undaydi, kundalik voqelikda tug'ilgan hayotiy savollarga javob topishga o'rgatadi.[6]

To'garak mashg'ulotlari davomida samaradorlikka erishish uchun, eng avvalo to'garak mashg'uloti ishlanmasiga e'tibor qaratish lozim. Shuningdek, uni ta'lim klasteri asosida innovasion pedagogik texnologiyalar yordamida tuzish maqsadga muvofiqdir. Bunda o'qituvchi oldiga qo'yan har bir maqsadga o'quvchilarning tushunishi uchun topshiriqlar soddaligi va tushunarliiligiga alohida e'tibor qaratishi lozim.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki adabiy to'garaklar o'quvchilarning adabiyotga qiziqishini oshirish, ularda ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Bu faoliyat nafaqat ta'lim jarayonini boyitadi, balki o'quvchilarning ma'naviy olamini kengaytiradi, milliy madaniyat va qadriyatlarga bo'lgan hurmatni mustahkamlaydi. Shu bois o'qituvchilar adabiy to'garaklarni tashkil etishda ijodiy yondashuv va innovatsion usullardan foydalanishlari zarur. To'garaklar nafaqat adabiyot darslariga, balki o'quvchilarning kelajakdagi shaxsiy rivojlanishiga ham ulkan hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. H
usanboyeva Q., Niyozmetova R.. Adabiyot o'qitish metodikasi. Birinchi kitob. T.: "Innovatsion Ziy" 2012
2. S
afo Matchon. Bolalar adabiyotidan o'quv qo'llanma. Chirchiq. 2021.
3. M
usurmonova O. Yuqori sinf o'quvchilari ma'naviy madaniyatini shakllantirishning pedagogik asoslari: ped.fan.dokt. ... dis-yasi. – T.: TDPI, 1993. – 364 b.
4. S
.Matchonov va boshq. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi darslik. T.: "Ishonchli hamkor", 2021.
5. (
U.N.Xodjamqulov, Sh.I.Botirova. Adabiyot nazariyasini o'qitish metodikasi. – T.: "BOOK TRADE 2022") nashriyoti. 2022. www.arxiv.uz

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA , PSIXOLOGIYA VA METODIKA

Kurbonova D. S. Bolalar va o'smirlarda jinoyatchilik xulqining shakllanishida oilaviy tarbiyaning hal qiluvchi ahamiyati.....	33
Yuldasheva M.M. Qadriyatli yondashuv asosida talabalarda fuqarolik pozitsiyasini takomillashtirishning mavjud holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	613
Nosirova N.N. Artificial intelligence programs used by teachers in teaching english to foreign language learners.....	1018
Jumayeva F. S. . Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarga iqtisodiy bilimlarni taqdim etishda didaktik o'yinlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	1828
Rakhmonova G. Sh. O'quvchilarning ta'lim jarayonida ma'naviy –axloqiy kompetensiyalarning o'rni.....	2213
Salixova L. F. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilim olishini yanada samarador bo'lishida steam ta'lim texnologiyasining ahamiyati.....	2638
Ro'zimurodova G.R. adabiyot darslarida to'garaklar orqali mustaqil o'quv faoliyatini tashkil etishning samarali yo'llari.....	2913
Jo'rayeva M.B. . akademik litseylarda sifat so'z turkumini o'qitishning samarali usullari (an'anaviy va zamonaviy yondashuvlar).....	3416
Xolmatova K.T. O'rta maktab o'quvchilarining kelajakdagi kasblar qiyofasini shakllantirish.....	3951
Qaxorov S. H. Texnologik ta'lim yo'nalishida multimedia vositalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari.....	44
Ergasheva R. Sh. Inkluziv maktab o'quvchilarining tasviriyl san'at darslarida ijodiy qobiliyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning shakl, metod va usullari	51
Quliyeva Sh. H. Dual ta'lim shakli – nazariya va amaliyot birligi sifatida	57
Yarashev J.T. Art-terapeya yordamida "shashmaqom"ning mushkulot qismini o'rgatish jarayonida talabalarning estetik madaniyatini shakllantirishga yo'naltirilgan texnologiya	61
Nadirqanova N.A. O'quvchilarning kreativ kompetensiyasini rivojlantirishda "STEAM o'qitish yondashuvidan foydalanish metodikasi".....	67
Abdullayeva F. N., Bekmurodova A. B. Boshlang'ich sinflarda etnopedagogika namunalarini o'rgatishda ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati.....	70